

**Poikkeuksellinen säännöllinen työaika. Ensihoitopalvelu.
Dnro 4/2014, annettu 23.2.2015**

Aluehallintoviraston päätöstä muutettiin.

Ks. myös työtuomioistuimen päätös TT 2015:74.

Oikaisuvaatimuksen tekijä: Pääluottamusmies A, Tehy ry

Vireille: 28.1.2014

Oikaisuvaatimuksen kohde:

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen päätös dnro PSAVI/786/04.07.01/2013, joka on annettu 3.1.2014.

X:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on hakenut aluehallintovirastolta ajaksi 1.1.2014–31.12.2015 lupaa poiketa työaikalain (605/1996) 6 §:n säännöksistä. Hakemus on koskenut sairaanhoitopiirin ensihoidon yksiköissä työskentelevien sairaanhoitajien ja lähihoitajien sekä ensihoidon kenttäjohtajien työaika. Työaikalain 14 §:n 1 momentin (1518/2009) mukaan aluehallintovirasto voi antaa määräämillään ehdoilla luvan poiketa mainitun lain 6 §:n säännöksistä, jos työ on laadultaan sellaista, että sitä suoritetaan vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön. Poikkeusluvassa on työaikalain 22 §:n 4 momentissa edellytetyin tavoin mainittava myös ne perusteet, joiden mukaan ylityöstä maksettava korotettu palkka lasketaan.

Sairanhoitopiirin kuntayhtymän on terveydenhuoltolain (1362/2010) 39 §:n nojalla järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Ensihoitopalvelu on suunniteltava ja toteutettava yhteistyössä päivystävien terveydenhuollon toimipisteiden kanssa siten, että nämä yhdessä muodostavat alueellisesti toiminnallisen kokonaisuuden. *X:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymän* yhtymävaltuusto on kokouksessaan 28.11.2012 hyväksynyt ensihoidon palvelutasopäätöksen, jonka mukaan sairaanhoitopiiri järjestää 1.1.2014 lähtien alueensa ensihoitopalvelun kokonaisuudessaan omana toimintana.

X:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on ensiksikin hakenut lupaa järjestää R-alueen ensihoidon yksiköissä työskentelevien sairaanhoitajien ja lähihoitajien työajat siten, että säännöllinen työaika on keskimäärin 42 tuntia viikossa 12 viikon tasoittumisjaksolla ja palvelusvuoron pituus enintään 24 tuntia.

Samoin ehdoin lupaa on haettu myös S-alueen ensihoidon toimipisteisiin. Viimeksi mainituissa toimipisteissä työntekijöiden työaika on hakemuksen mukaan tarkoitus järjestää siten, että 12 tuntia on aktiivivtyötä ja 12 tuntia varallaoloa. Mahdollisuus 24 tunnin palvelusvuoron teettämiseen on sairaanhoitopiirin kuntayhtymän mielestä kuitenkin tarpeen ensihoitotoiminnan häiriöttömäksi turvaamiseksi. Äkillisten sairauslomien ja muiden yllättävien työvoiman tarpeiden varalta ensihoidon työntekijöitä on voitava siirrellä joustavasti eri toimipisteiden välillä.

Sairanhoitajien ja lähihoitajien ohella lupaa on haettu mainituin ehdoin myös ensihoitopalvelusta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (340/2011) 9 §:n 3 momentissa tarkoitetuille, ympäri vuorokauden toimiville ensihoitopalvelun kenttäjohtajille.

Myöhemmin antamassaan lisäselvityksessä sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on täsmentänyt, että 24 tunnin palvelusvuorosta enintään 12 tuntia olisi aktiiviyöaikaa ja loppuosa vastaavasti aikaa, jolloin työskennellään vain aika ajoon hälytysten mukaisesti.

Pääluottamusmies A on lausunnossaan puoltanut poikkeuslupahakemusta siltä osin kuin siinä on ollut kysymys 24 tunnin työvuorojen ja keskimäärin 42 tunnin viikoittaisen työajan teettämisestä 12 viikon tasoittumisjaksolla. *A* on kuitenkin todennut, ettei hakemuksessa tarkoitettulle työaikajärjestelylle ole tarvetta sellaisissa ensihoidon yksiköissä, joissa työvuorosuunnittelu voidaan toteuttaa enintään 14 tunnin pituisilla aktiiviyövuoroilla. Edelleen *A* on todennut, että mahdollisuus 24 tunnin palvelusvuoron teettämiseen niissä yksiköissä, joissa aiotaan käyttää 12 tunnin aktiiviyön ja 12 tunnin varallaolon yhdistelmää, tarkoittaisi yksinomaan työajan pidentämistä, eikä hän tämän vuoksi ole puoltanut haetun poikkeusluvan ulottamista S-alueen yksiköihin. 12 tunnin työvuorosuunnittelu yhdistettynä varallaoloon voidaan *A*:n mukaan toteuttaa jaksotyöaikajärjestelmän ja paikallisen sopimuksen puitteissa noudattaen voimassa olevaa kunnallista virka- ja työehtosopimusta.

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on työaikalain 14 §:n 1 momentin ja 22 §:n 4 momentin nojalla tekemässään päätöksessä myöntänyt *X*:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle ajaksi 3.1.2014–31.12.2015 luvan poiketa ensihoidon yksiköissä sairaanhoitajina, lähihoitajina ja ensihoitopalvelun kenttäjohtajina toimivien työntekijöiden osalta työaikalain 6 §:n säännöksistä seuraavin yksikkökohtaisin ja yleisin ehdoin:

a) R-alueen ensihoidon yksiköt:

1) Säännöllinen työaika on keskimäärin 42 tuntia viikossa 12 viikon tasoittumisjaksoissa siten, että säännöllisen palvelusvuoron pituuden ollessa 24 tuntia, joka kokonaisuudessaan lasketaan työajaksi, on 12 tuntia ns. aktiiviyöaikaa ja 12 tuntia aikaa, jolloin työskennellään vain aika ajoon hälytysten mukaisesti. 2) Ylityöstä maksetaan korotettu palkka samojen perusteiden mukaan kuin sitä muillekin työntekijöille suoritetaan.

b) S-alueen ensihoidon yksiköt:

1) Säännöllinen työaika on keskimäärin 42 tuntia viikossa 12 viikon tasoittumisjaksoissa siten, että säännöllisen palvelusvuoron pituuden ollessa 12 tuntia, joka kokonaisuudessaan lasketaan työajaksi, on 10 tuntia ns. aktiiviyöaikaa ja 2 tuntia aikaa, jolloin työskennellään vain aika ajoon hälytysten mukaisesti. 2) Ylityöstä maksetaan korotettu palkka samojen perusteiden mukaan kuin sitä muillekin työntekijöille suoritetaan.

c) Yhteinen ehto:

Työnantajan on sivutoimilupa- ja ilmoituskäytännöllä valvottava, että henkilöstö käyttää työvuorojen välistä vapaa-aikaa riittävässä määrin lepoon ja virkistäytymiseen.

Aluehallintovirasto on päätöksensä perusteluissa todennut, että lupa voidaan yllä mainituin ehdoin myöntää, koska työtä tehdään vain aika ajoon sen työvuoron kuluessa, jona työntekijäin on oltava valmiina työhön. Lupaa myönnettäessä on otettu huomioon toiminnan luonne ja aikaisemmin myönnettyjen poikkeuslupien mukaisen työajan jatkuvuus.

Päätöksessä on erikseen huomautettu, että aluehallintovirastolla ei ole toimivaltaa myöntää poikkeuksia työaikalain 5 §:n varallaolosäännösten noudattamisesta. Lupaehdoissa mainitulla jaolla aktii-

vityöaikaan ja muuhun työaikaan on tarkoitettu sitä, että osa työajasta on sellaista aktiiviyöaika, jolloin työnantaja voi teettää myös muita työtehtäviä kuin hälytyksiin reagoiminen edellyttää, kuten kaluston kunnossapitoa ja koulutusta. Muuna työaikana kuin aktiiviyöaikana työnantaja voi teettää lähinnä vain hälytyksiin vastaamisen edellyttämiä työtehtäviä. Tämä muu työaika lasketaan kuitenkin kokonaisuudessaan työajaksi, ja yhdessä aktiiviyöajan kanssa se muodostaa 24 tunnin työvuoron. Työvuoroon ei näin ollen sisälly työaikalain 5 §:ssä tarkoitettua varallaoloa.

S-alueen ensihoidon yksiköille ei ole myönnetty lupaa teettää haettua 24 tunnin palvelusvuoroa. Koska 24 tunnin palvelusvuoroa ei työnantajan ilmoituksen mukaan olisi tarkoitettu säännöllisesti, ei siihen ole katsottu voitavan myöntää työaikalain 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua poikkeuslupaa.

Oikaisuvaatimus:

Päälüottamusmies A on vaatinut oikaisua S-alueen ensihoidon yksiköitä koskevaan aluehallintoviraston päätöksen osaan (kohta b).

Oikaisuvaatimuksen perusteet:

A on täsmentänyt ja perustellut oikaisuvaatimustaan seuraavilla seikoilla:

Aluehallintoviraston päätöksen mukaan S-alueen ensihoidon yksiköissä säännöllinen viikoittainen työaika on keskimäärin 42 tuntia 12 viikon tasoittumisjaksoissa ja säännöllisen palvelus- eli työvuoron pituus 12 tuntia. Kokonaisuudessaan työajaksi laskettavasta säännöllisestä työvuorosta on 10 tuntia määritelty ns. aktiiviyöajaksi ja 2 tuntia ajaksi, jolloin työskennellään vain aika ajoin hälytysten mukaisesti.

Poikkeuslupaa 12 tunnin työvuoroon ei olisi tullut myöntää, koska siitä voidaan sopia myös paikallisella sopimuksella. Käytännössä lupa on annettu viikkotyöajan nostosta 42 tuntiin, kun kunnallisessa virka- ja työehtosopimuksessa on sovittu 38 tunnin 15 minuutin viikkotyöajasta. Mainittujen 12 tunnin aikana on tarkoitus työskennellä 10 tuntia normaalin työvuoron tapaan ja vastaavasti aika ajoin vain 2 tunnin ajan. Tämän jälkeen työntekijät jäävät varallaoloon, jolloin työskennellään yhä aika ajoin, mutta pelkällä varallaolokorvauksella. Työntekijöiden työaikasuoja olisi parempi, jos heille myönnettäisiin normaali poikkeuslupa 24 tunnin työvuoroihin, joissa aika ajoin suoritettavien työtehtävien kesto on rajoitettu 12 tuntiin.

Asianosaisen kuuleminen:

X:n sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on lausumassaan todennut, että ensihoidon työntekijöiden työaika on tarkoituksenmukaisinta järjestää myös S-alueen toimipisteissä siten, että palvelusvuoron pituus on enintään 24 tuntia, josta enintään 12 tuntia on aktiiviyöaika ja vastaavasti 12 tuntia aikaa, jolloin työskennellään vain aika ajoin hälytysten mukaisesti.

Mainituissa toimipisteissä ensihoitotehtävien määrä on vähäisempi verrattuna muihin sairaanhoitopiirin ensihoidon yksiköihin, minkä vuoksi niissä ei ole katsottu mahdolliseksi ylläpitää miehitystä ainakaan säännöllisen ympärivuorokautisesti. Toisaalta erilaiset työaikajärjestelmät eri yksiköissä vaikeuttavat olennaisesti ensihoitotoiminnan kokonaisjärjestelyä. Äkillisten sairauslomien ja muiden yllättävien työvoiman tarpeiden vuoksi työntekijöitä saatetaan joutua lyhytaikaisesti siirtämään

yksiköstä toiseen. Työntekijöiden joustavaa sijoittelua edellyttää myös toimipisteiden aktiivivalmiuden tilapäinen korottaminen esimerkiksi hiihtokeskusten sesonkiajoiksi. Poikkeusluvan myöntämistä yhtäläisesti koko sairaanhoitopiiriin puoltavat lisäksi koulutetun työvoiman saatavuuteen liittyvät syyt. Koulutettuja ensihoitajia on erityisen hankalaa rekrytoida juuri Lappiin. Kokemus on työnantajan mukaan osoittanut, että joustavilla työaikajärjestelyillä työvoiman saatavuutta voidaan olennaisesti helpottaa.

Lausumassa ei ole otettu kantaa oikaisuvaatimuksen perusteiksi esitettyihin seikkoihin.

Työneuvoston päätös:

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston päätöstä dnro PSAVI/786/04.07.01/2013 muutettiin seuraavasti:

Säännöllisen palvelusvuoron pituus saa olla enintään 24 tuntia myös S-alueen ensihoidon yksiköissä.

Muilta osin aluehallintoviraston päätöksen lopputulosta ei muutettu.

Päätöksen perustelut:

Työaikalain (605/1996) 6 §:n mukaan säännöllinen työaika tulee järjestää enintään kahdeksaksi tunniksi vuorokaudessa ja keskimäärin enintään 40 tunniksi viikossa. Saman lain 14 §:n 1 momentissa (1518/2009) on kuitenkin säädetty mahdollisuudesta poiketa näistä rajoituksista aluehallintoviraston antamalla luvalla. Poikkeuslupa voidaan antaa, jos työ on laadultaan sellaista, että sitä suoritetaan vain aika ajoin sen vuorokautisen työajan kuluessa, jona työntekijän on oltava valmiina työhön.

Oikaisuvaatimuksen tehneen pääluottamusmiehen mielestä aluehallintovirastolla ei ole ollut toimivaltaa myöntää työaikalain 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua poikkeuslupaa sellaiseen järjestelyyn, josta työ- tai virkaehtosopimuksen mukaan voitaisiin sopia paikallisesti. Työneuvosto toteaa, että lupa koskee vain työaikalain 6 §:n säännöksistä poikkeamista. Työnantaja ei sen perusteella vapautu velvollisuudestaan noudattaa esimerkiksi työ- tai virkaehtosopimuksen määräyksiä. Samasta syystä poikkeusluvan myöntäminen ei ole riippuvainen työnantajan tekemistä sopimuksista eikä siitä, voitaisiinko lupahakemuksessa tavoiteltu työaikajärjestely toteuttaa myös sopimusperusteisesti. Paikalliseen sopimiseen kelpuuttavien työ- ja virkaehtosopimusten määräysten tulkinta kuuluu työtuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan.

Aluehallintoviraston tavoin myös työneuvosto pitää ensihoidon yksiköissä suoritettavia sairaanhoitajien, lähihoitajien ja ensihoitopalvelun kenttäjohtajien töitä pääasiassa hälytyssidonnaisina ja näin ollen laadultaan sellaisina, että niitä suoritetaan vain aika ajoin kokonaisuudessaan työajaksi määritellyn työvuoron kuluessa.

Työnantaja on hakenut lupaa enintään 24 tunnin työvuoron teettämiseen kaikissa sairaanhoitopiirin ensihoidon yksiköissä. Pääluottamusmies on puoltanut 24 tunnin työvuoroa niin hakemuksen johdosta antamassaan lausunnossa kuin oikaisuvaatimuksessakin. Työnantaja puolestaan on vielä oikaisuvaatimukseen antamassaan asianosaisen lausumassa perustellut tarvetta sallia 24 tunnin työvuorot myös S-alueen yksiköissä. Työneuvosto katsoo, että mainituissa yksiköissä saattaa työnantajan esittämin perustein ilmetä tarve 24 tunnin työvuoron teettämiseen ja ettei niitä siksi ole aiheellista asettaa poikkeavaan asemaan verrattuna saman sairaanhoitopiirin muihin ensihoidon yksiköihin.

Ensihoidon yksiköissä työskentelevien sairaanhoitajien, lähihoitajien ja ensihoitopalvelun kenttäjohtajien työvuoro saa olla enintään 24 tunnin pituinen. Tästä 24 tunnista enintään 12 tuntia on ns. aktiivivaikeaa. Päätöksen perusteella on mahdollista teettää mainitulla henkilöstöllä aluehallintoviraston myöntämän luvan mukaisesti myös 12 tunnin työvuoroa, josta aktiivivaikeaa on enintään 10 tuntia.

Sovelletut lainkohdat:

Työaikalain 14 §:n 1 momentti (1518/2009).

Päätös on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Pärnäsén, jäsenten Meklin, Niittylä ja Romo sekä varajäsen Virtasen mielipiteeseen.